

Türkmen ýazyjylarynyň we alymlarynyň Türkiýede çykan kitaplaryndan

Category: Edebiýat täzelikleri, Kitapcy, Romanlar

написано kitapcy | 22 январа, 2025

Türkmen ýazyjylarynyň we alymlarynyň Türkiýede çykan kitaplaryndan

TÜRKMEN ÝAZYJYLARYNYŇ WE ALYMLARYNYŇ TÜRKIÝEDE SOŇKY ÝYLLARDA ÇYKAN KITAPLARYNDAN KÄBIRLERI

■ Berdi KERBABAÝEW

1). Berdi Kerbabayev "Kararlı adım" ("Çizgi Kitabevi" neşirýaty, Stambul-2009-12);

Berdi Kerbabayev, Sovyet devri Türkmen edebiyatının kurucularından birisidir.

Şiir başta olmak üzere edebiyatın hemen hemen bütün türlerinde eser vermiştir.

Ancak daha çok nesir türünde verdiği eserleriyle tanınmaktadır.

Onun Aygıtly Adım (Kararlı Adım) adlı romanı, Türkmen edebiyatının ilk romanlarından biridir.

Hatta basım tarihi itibarıyla ilk Türkmen romanıdır.

Yazar, 1916-1920 yılları arası Türkmenistan'ını anlattığı bu tarihi romanını yirmi yıla yakın bir sürede tamamlamıştır.

■ Ata GOWŞUDOW

1). Ata Govşudov "Ferman" ("Salkımsöğüt" neşirýaty, Stambul-2010-12);

Ferman romanı Çağdaş Türkmenistan edebiyatının güçlü yazarlarından biri olan Ata Govşudovun kırk-elli yıl önce Sovyetlerin, Türkmenlere Göktepe savaşı hakkında konuşmayı

yasakladıkları bir dönemde kaleme aldığı önemli romanlarından biridir.

■ Berdinazar HUDAÝNAZAROW

1). Berdinazar Hudaynazarov "Kumlular" (Stambul-2010);

Kumlular romanında, 2. Dünya Savaşı'nın, kardeş coğrafyalarımızdan Türkmenistan'ın bir dönemine damgasını vuran yansımaları ele alınmıştır. Eser daha önce Arap, Polonya, Litvanya, Rus, Kazak ve Özbek dillerine çevrilmiş ve iki uluslararası ödül almıştır. Kumlular romanı bir yönüyle tarihi bir roman, diğer yönüyle de yarım kalmış sevgilerin, uzayan özlemlerin, yürek yakan ayrılıkların romanıdır.

■ Tirkış JUMAGELDIÝEW

1). Tirkış Cumağeldi "Kara Yıldırım" ("Ötüken" neşirýaty);

■ Ylýas AMANGELDI

1). İlyas Amangeldi "Üç Noktadan Biri" (Atatürk Kültür Merkezi Yayınları" neşirýaty, Ankara-2001);

...Ölenler yerle birlikte onun altında dönerler biteviye, diriler üstünde. Bundan on asır önce yine böyle dönmekte idiler şüphesiz, arada kıyamet kopmazsa on asır sonra da aynı şekilde döneceklerdir, tıpkı bugünkü gibi...

Türkmen yazar İlyas Amangeldi on üç bölüme ayırdığı romanının her bölümüne yukarıdaki ifadelerle başlıyor. Ve Samet... Bu biteviye dönüşte bir nokta. Hikayesinde bir devrin, bir dönemin seren camı gizli. Oysa o, gökyüzündeki kuşların bakışıyla sadece bir nokta... Üç Noktadan Biri.

2). İlyas Amangeldi "Kalır Dudaklarda Şarkımız Bizim" (Stambul-2014);

"Kalır dudaklarda şarkımız bizim" Türkmenistanda görev yapan Türkiye gönüllüsü öğretmenlerin yaşadıklarını anlatan bir

eser. Eseri kaleme alan bir Türkmen; İlyas Amangeldi. Yazar böyle bir işe girişme sebebini; bu insanların bu işi neden yaptıklarını anlama merakını gidermek olarak izah ediyor. Bu merak sonucunda ülkedeki Türkmen-Türk okullarını tek tek dolaşarak oradaki öğretmenlerle, yöneticilerle, velilerle ve öğrencilerle görüşmeler yapıyor. niçin okunur?

Türkmenistana ata vatan diyen bu gönüllülerden kimi bir belgeselden sonra kimi bir arkadaşının hadi gidelim demesinden sonra hiç düşünmeden kendini yola vuruyor. İşin ilginç tarafı kimi Avrupaya götürelim teklifini reddetmiş, kimi gideceği yer konusunda dedesini bir türlü ikna edememiş ve en son dedesi tarafından: Gitmeyi öyle kafana koymuşsun ki artık elimden bir şey gelmez ama kendine dikkat et, kurşunun üstüne üstüne gitme. diye uğurlanmış. Türkmenistandaki öğretmenlerin hayatını anlatan bir kitap.

3). İlyas Amangeldi "Önce Kalp Ölür" (Stambul-2011);

Başkalarını acılara boğmuş bir kalp, gün gelir, bu acıların altında dayanamaz, durur, atmaz olur. İşte o zaman yaşamak, acı çekenler için değil de acı çektiren için kurtulmak mümkün olmayan bir zindana dönüşür.

■ Hydyr AMANGELDI

1). Hıdır Amangeldi "Gören Kim Görünen Kim ("Leyla ile Mecnun Yayıncılık" neşirýaty);

2). Hıdır Amangeldi "Kör Kuyu"

Fakirlikten korkanlar, zulümden korkanlar, kendilerine "korkak" denmesinden korkanlar...Herkes kendi kokusunun kuyusunda, kendi kör kuyusunda. ... Ve kuyudan çıkaran korku, yücelten korku, "mehafetullah"... Hakkı hatırlasın, Haktan korkuna, Şeytan gelir, seni koymaz erkine, Güzel civan, güvenmegil görküne, Kocalırsın, görkün yüze mihmandır

■ Sergey AGAJANOW

1). Sergey Agacanov "Oğuzlar" ("Selenge" neşirýaty, Stambul-2013);

S.G.Ağacanov Orta Asya, Oğuz ve Selçuklu tarihi konusunda akademisyenler arasında en önde gelen uzman tarihçi olarak kabul edilir. Agacanov'un başyapıtı olan "Oğuzlar" adlı eseri "Sır-Derya Oğuz Yabgu Devleti" konusunda Türkiye'de yayınlana ilk ve tek eserdir. Özellikle Büyük Selçuklu İmparatorluğu'ndan önceki Oğuz Yabgu Devleti ve Oğuz Boylarının yaşadıkları bölgelerle ilgili tarihi-coğrafi bilgiler son derece önemlidir. Yaklaşık 800 basma ve yazma kaynak taranarak hazırlanan bu eser, Oğuzların az bilinen tarihi konusunda önemli katkıda bulunacaktır.

2). Sergey Agacanov "Selçuklular" ("Ötüken" neşirýaty).

■ Berdi SARYÝEW

1). Berdi Sarıyev "Devletmehmet Azadi ve Oğlu Mahtumkulu; Klasik Düşüncenin Türkmen Mimarları" ("Türk Dünyası Vakfı" neşirýaty, Eskişehir-2014)

Devletmehmet Azadi (1700-1760), 18. Yüzyılda yaşamış bir Türkmen bilginidir. O, Türkmenlerin Göklen boyundan gelmektedir. Göklenlerin çoğu bu gün Türmenistan'ın güneybatısında yer alan Gamgala ilçesinde (Türkmenistan'ın bağımsızlığından sonra ilçenin adı Mahtumkulu ilçesi olarak değiştirilmiştir) yaşamaktadır. Onun ismi bu güne kadar Türk dünyasında pek bilinmiyor veya oğlu Mahtumkulu ile birlikte anılıyor. O, halk arasında "Garnmolla" ve "Devletmehmet Molla" gibi isimlerle anılmaktadır. Mahtumkulu Firaki (1733-1797) Türkmen şair, mutasavvıf ve bilgegesidir. Hoca Ahmed-i Yasevi, Yunus Emre yolunun takipçilerinden olan Mahtumkulu Firaki aynı zamanda modern Türkmen Türkçesinin kurucuları arasında gösterilebilir. Türkmenleri dünyaya tanıtabilecek şahıslarda biri olarak tarihte silinmeyecek bir iz bırakmış olan Mahtumkulu Firaki, günümüzde ismi Türkmen devlet üniversitesinde, Türkmenistan'ın bilim ve teknikle ilgili

uluslararası ödülleriinde, şairin yaşadığı ve büyüdüğü ilçesinde ebedileşmiş, eserleri Türk dünyası halklarının dillerine ve yabancı dillere defalarca çevrilmiş ve yayımlanmış, Türkmenistan'dan başka da bir çok komşu ve yabancı ülkelerde heykeli dikilmiştir.Bu çalışmada Devletmehmet Azadi ve oğlu Mahtumkulu Firaki ile ilgili çeşitli yazılar bir araya getirilmiştir.

■ Soltanşa ATANYÝAZOW

1). Soltanşa Atanýyazov "Şecere. Türkmenin Soyağacı" ("Ötüken" neşirýaty, Stambul-2010);

İnsan topluluklarını millet haline getiren kültürleridir. Ancak ve ancak "aynı dili konuşan" ve haliyle aynı tarih, din, örf, adet ve gelenekleri yaşayan topluluklar diğerlerinden ayrılarak kendilerine has bir birlik oluştururlar. "Millet" adı verilen bu birlikte "kimlik" ve "ait olma duygusu" "millet hafızasını" da oluşturan önemli iki unsurdur. Bu hafıza, bir milletin ayrı düşmüş unsurlarını, köklerine bakıldığında birçok özelliği çok eski zamanlardan beri yaşamaya devam etmelerinden de yola çıkarak bir araya getirebilir. Bir milletin fertlerinin bu gerçekleri bilmesi, benimsemesi, koruması ve geliştirmesi gerekir. Bu gerekliliğin yerine getirilmesi için yaşananlar kaleme alınarak gelecek nesillere ulaştırılmalı ve millet hafızası" canlı tutulmalıdır. Prof. Dr. Soltanşa Atanýyazov'un "Şecere (Türkmenin Soyağacı)" adlı eseri, geçmişimizle geleceğimiz arasındaki köprüyü sağlamlaştırması, ayrı düştüğümüz kardeşlerimizle bizleri kökte birleştirmesi açısından önemlidir; kısacası yaşadıklarımızı yazıyla bizlere ulaştırılması açısından değerlidir. Bu tarz eserler, geçmişimizden güç almamızı da sağlayacaktır. Atatürk'ün de dediği gibi: "Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır."

2). Soltanşa Atanýyazov "Türkmen Etnik Adları Sözlüğü ("Tablet Kitabevi" neşirýaty, Stambul-2005-12)

Dünyanın gelmiş geçmiş medeni bütün milletleri geçmişlerini bilmek, onları unutmamak ve atalarını yüceltmek istemişlerdir. Bu istek doğrultusunda şecereler yazılmış , soy ağaçları oluşturulmuştur. Zamanla şecere oluşturma işi başlı başına bir iş, bir bilim dalı olmuştur. Türklerden tutun da Arap, Yahudi, Fars, Hint, Çin; İngiliz, Fransız, Alman, İtalyan, Rus ve diğer bütün medeni milletlerde, özellikle hanedan temsilcileri bu işlere çok önem vermişlerdir. Hanedanlara özenen ikinci ve üçüncü derecedeki aileler; büyük kabileler, boylar, aşiretler, sülaleler kendi soy ağaçlarını oluşturmak için özel gayretler göstermişlerdir.

■ Ahmet ANNABERDIYEV

1). Ekber N.Necf, Ahmet Annaberdiyev "Hazar Ötesi Türkmenleri" ("Kaknüs" neşirýaty, Stambul-2003);

Kitap Türkmenistan dışında yazılan ilk 'Türkmen Tarihi' olmasıyla takdir edilmelidir. Sovyetler Birliği'nin çöküşü ile Türk devletlerinin sayısının artması, Türkiye'nin 1990 yılı sonrası dış politikasında merkeze oturan Orta Asya sorunu, nüfusça artan dünyamızda her geçen gün bir dar boğaza doğru sürüklenen ekonomik sorunlara çözüm vaat eden Hazar petrolleri ve Türkmen doğal gazı, uzun süredir İran üzerinde sıkışıp kalan siyasal İslam havasının eski Sovyet topraklarına doğru akmaya başlaması ve en önemlisi Türkiye'nin "Yalnız Türk" kimliği ile Avrupa kapısında ayak direktirken XXI. yüzyılda "yalnızlığına" son vermesi, bütün dikkatleri Hazar Bölgesi'ne çevirmiştir. Bu bölge eski Oğuzların yerleşim alanıdır. Günümüzde ise Oğuzların gerçek varisleri Hazar Ötesi Türkmenleri'dir. Türkmen tarihinin en iyi bilinen ve kaynak bakımından araştırmacıların daha avantajlı olduğu dönemler Selçuklu dönemi kabul edildiğinden bu sahada bir hayli çalışma yapılmıştır. Buna karşılık Türkmen tarihinin ilk dönemleri ve Türkmenistan bölgesinin Eski Çağ tarihi yeterince araştırılmamış, Orta Çağ Türkmen tarihçiliği üzerine ise ciddi anlamda hiçbir tarihçi mesai sarf etmemiştir. Bu kitapta Türkmen tarihi alanında bir boşluğu dolduracak nitelikteki

yeni konulara yer verilmiştir. Bunlar arasında özellikle 'Türkmen Yurdu ve Türkmen Adı', 'Türkmen ve Oğuzlar'ın Meşei', 'Umarga Sak Devleti', 'Mangışlak Salur Oğuz Devleti' ve 'Ortaçağ Türkmen Tarihi' dikkat çekecektir. Ayrıca bu kitapta, XIX. yüzyıl, Türkmen toplumunun siyasal, kültürel ve sosyal açıdan bir 'evrimi' olarak değerlendirilmiştir. Kitap Türkmenistan dışında yazılan ilk 'Türkmen Tarihi' olmasıyla da takdir edilmelidir.

■ Myratgeldi SÖYEGOW

1). Muratgeldi Söyegov, Seyitnazar Arnazarov

"Örnekli Türkmençe Gramer; Türkmençe Öğrenenler İçin" ("Kurgan Edebiyat" neşirýaty, Stambul-2017-06);

Türkmen Dil Bilgisi, Türkmençeyi bütün yönleri ile inceleyen bilim dalıdır. Türkmençe ise sesler, kökler ve ekler, kelimeler, kelime çeşitleri, kelime grupları, cümleler gibi birtakım birliklerin mana, fonksiyon ve vazifelerinin bütünüdür. Bundan dolayı Türkmen dil bilgisini ele alan bu eserimiz de Ses Bilgisi, Kelime Bilgisi, Şekil Bilgisi ve Cümle Bilgisi başlıkları altında dört bölüme ayrılmaktadır. Fakat bu bölümler kesin çizgilerle birbirinden ayrılamaz. Bunların birbirine karışan tarafı çoktur ve aslında bunlar birbirini kapsarlar. Türkmençenin kendisi gibi onu inceleyen Türkmen dil bilgisi de bir bütündür. Okuyucuların verilen bilgileri kolaylıkla benimsemelerini sağlamak amacıyla eserimizde, Türkiyeli öğrencilerin alışkın olduğu Türkiye Türkçesi gramerlerinde kullanılan dil bilgisi terimlerinden istifade ettik. Türkmençenin yapısını doğru olarak anlatmak için Türkiye Türkçesinde bulunmayan modal sözcükler, ufak kısımlar gibi terimler de alındı. Kelime ve sözcük, mana ve anlam, zarf-fiil ve ulaç gibi bazı terimler ise birbirlerinin yerine kullanıldı. Türkmençeyi bütün yönleri ile tanıtmak için Türkiye Türkçesinde görülmeyen ses olaylarını da tek tek incelemeyi uygun gördük.

Edebiyat tazelikleri